

УДК 72.01

О. В. Малійова

*ас. каф. АПЦБС КНУБА***ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПРОФЕСОРА АРХІТЕКТУРИ М. О. ГУСЄВА**  
*ДО ЮВІЛЕЮ КАФЕДРИ АПЦБС КНУБА*

Анотація: в статті висвітлено життєвий та творчий шлях видатного українського архітектора, кандидата архітектури, професора, заслуженого архітектора УРСР, фундатора київської архітектурної школи кафедри АПЦБС при КНУБА М. О. Гусєва, визначено його основні педагогічні та творчі здобутки.

Ключові слова: професор архітектури, М. О. Гусєв, кафедра АПЦБС при КНУБА, мистецтво, наукова та педагогічна діяльність, київська архітектурна школа, педагогічні та творчі здобутки, творчість.

Постановка проблеми. Творчо-педагогічна діяльність українських архітекторів, фундаторів Київської архітектурної школи КНУБА, в т. ч. М. О. Гусєва, ще не стала предметом системного дослідження та узагальнення кращого педагогічного досвіду з метою подальшого удосконалення теоретичних засад і методичних принципів сучасної Київської архітектурної школи КНУБА.

М. О. Гусєв – видатний український архітектор, кандидат архітектури, професор, заслужений архітектор УРСР, учасник Великої вітчизняної війни, науковець і педагог [1], який більше півстоліття свого життя присвятив становленню та розвитку Київської архітектурної школи КНУБА, підготовці архітектрів в КІБІ (нині КНУБА).

Народився майбутній зодчий 27 травня 1916 року в с.Клинці Чернігівської області. Батько Миколи Олександровича працював вже після Жовтневої революції (1917р.) інженером-технологом в «Українлісі». А в 1924 році від важкої хвороби він іде з життя, залишивши сім'ю без годувальника. Мати з 1910 року працювала викладачем математики у школі. Після закінчення семирічної школи № 43 в с. Клинці (1925-1932 р.), згідно рекомендації секції Інженерів, Микола був прийнятий на рабфак при КІБІ і в 1933 році вступив до архітектурного відділення (факультету ще не було). Ще в школі він був старостою групи та головою учкому, на рабфаці-член редколегії та виконує роботу в академсекторі. Микола Олександрович приймав активну участь в житті архітектурного факультету і кафедри. Хлопець намагався отримати досвід будівельника самотужки, працюючи сезонним робочим-будівельником у Ірпенському Учкомі. В студентські роки він брав участь в

проектуванні та оформленні Будинку Обкому КП(Б)У в м. Одесі та школи ім. проф. Столярського. 20-го березня 1938 р. з невідомих причин він був заарештований. [5]

Миколу Гусєва характеризували, як серйозного, дуже вдумливого студента, який добросовістно відноситься до виконання навчальних завдань (особливо відзначився у вивченні інженерних дисциплін).

1-го грудня 1938 року розпочав роботу над дипломним проектом, а в червні 1939 року закінчив архітектурне відділення КІБІ. Після захисту диплому М. О. Гусєв вступає до аспірантури КІБІ. І вже 1 вересня 1940 р. він був прийнятий на кафедру, яка його виховала (йшов 2й рік аспірантури) в якості асистента. Але війна відклала здійснення творчих задумів на декілька років.

В тяжкі часи 1941-1945р.р. весь радянський народ піднявся на боротьбу з фашистськими загарбниками. Більше 200 викладачів, співробітників та вихованців інституту боронили Україну, серед них був і майбутній професор архітектури кафедри Архітектурного проектування М. О. Гусєв (має державні нагороди). В червні 1942 року, після демобілізації аспірант Микола Гусєв повертається в Київ і супроводжує наш навчальний заклад в евакуацію до Куйбишева, у складі команди(викладач-архітектор В. Е. Моціль та співробітник Н. Б. Стельмашенко). [2]

6-го листопада 1943 року, після 2-х років окупації, Київ був звільнений від фашистів, а інститут з перших же днів відновлює свою роботу. 8-го лютого 1944 року в Київському інженерно-будівельному інституті розпочинаються заняття. Згідно архівних даних, 1944 рік зафіксований, як рік відновлення молодого архітектора в аспірантурі КІБІ, а в жовтні він починає свою довгу і плідну викладацьку «путь» на кафедрі Архітектурного проектування (згідно наказу 166.28.Х.44).[3] Стрибок від асистента (1946 р.) до ст. викладача (1950 р.) був здійснений за 4 роки. Маючи досвід проектної роботи в пректних інститутах Куйбишева, після закінчення аспірантури у 1946 р. протягом 40 років він працював на кафедрі АПЦБС у КІБІ. М.О.Гусєв блискуче захищає кандидатську дисертаційну роботу на тему: “Театральні виробничі цехи” (принципи архітектурно-планувальних рішень), науковим керівником якого був не менш знаний архітектор, дійсний член Академії Архітектури, професор Олександр Матвійович Вербицький.[6] 15.09.1952 р. він отримує звання кандидата архітектури, а в 1953 році стає доцентом кафедри АПЦБС. В цей же період він виконує обов’язки декана Архітектурного факультета (1953-1957 р. р.) [2].

Микола Олександрович - високоваліфікований педагог, вмілий і талановитий вихователь. Його лекції та консультації відзначались високою педагогічною майстерністю, науковою глибиною, ідейним змістом, вмілим

використанням новітніх досягнень науки та передового архітектурно – будівельного досвіду. [5]

На протязі багатьох років йому належить лекційний курс «Архітектура громадських споруд» та вступні лекції до курсового та дипломного проектування, які він читає на високому науково-теоретичному рівні. Зодчий використовує в конспектах виступів останні досягнення вітчизняної та зарубіжної архітектури, а також результати особистих наукових та творчих робіт. Велика кількість дипломних робіт, виконаних під керівництвом професора, відзначені дипломами на Всесоюзних оглядах (8 авторів дипломних робіт, у яких був керівником М.О.Гусєв, були відзначені дипломами 1го ступеня на Республіканському огляді-кнкурсі та на виставці НТТМ-78) [4].

Йому належить авторство, вперше виданих в інституті методичних рекомендацій по керівництву архітектурним проектуванням.

З 1957-1976 р.р., на протязі 19 років М.О.Гусєв очолює кафедру архітектурного проектування. На посаду завідуючого він був обраний в 1960 році і 2-чі переобирався на цей пост (1965 р., 1970 р.).

Кандидат архітектури, доцент, а з 1978 року вже професор архітектури М.О.Гусєв поряд з науковою і педагогічною діяльністю веде велику творчу роботу з проектування і будівництва багатьох будівель і споруд. За створення багатозального спортивного комплексу КІБІ (1965-1968) (мал.1 (а,б)), на той час одного з найкращих в Україні, він нагороджений золотою медаллю ВДНГ СРСР у 1974 році; а за архітектуру та художньо-монументальне оформлення музею М.Островського в м.Шепетовка (1970-1971) (мал.2) нагороджений премією Ленінського комсомолу (1980 р.); за проект музею «Партизанська іскра» (1963-1964, с. Кримка, Миколаївська обл.) - почесною грамотою ЦК ЛКСМУ; за меморіальний комплекс на Солом'янському кладовищі -дипломом, підписаним маршалом Баграмяном. Біля нашого університету стоїть Пам'ятний знак студентам та викладачам КІБІ, що загинули в роки Великої вітчизняної війни (1985р.), який теж належить архітектору М. О. Гусєву.

У 1980 році, в республіканському конкурсі на побудову нового корпусу архітектурного факультету КНУБА, другу премію отримав творчий колектив під кер. проф. М. О. Гусєва, членом якого був вчорашній випускник КІБІ, а сьогодні – зав.кафедрою Основ архітектури та архітектурного проектування, доктор архітектури, професор, член Національної спілки архітекторів України, Заслужений архітектор України, лауреат Державної премії України в галузі архітектури, дійсний член Української академії архітектури, професор Міжнародної академії архітектури в Москві, іноземний член Російської академії архітектури і будівельних наук - О. С. Слепцов. [3]



мал.1а Спорткомплекс КІБІ.



мал.1б Спорткомплекс КІБІ.



мал.2 Музей М.Островського в м.Шепетовка (1970 - 1971)

Професор М.О.Гусєв веде велику громадську роботу, обіймаючи посаду члена Президії Науково-Технічної ради з архітектурної і будівельної освіти Мінвузу СРСР, члена Містобудівної Ради при Київському Міськвиконкомі,

члена Ради при Залізничному райвиконкомі, комісії по комплексному благоустрою інституту та у ряді інших рад і комісій.

«Він зробив великий внесок у справу виховання молодих спеціалістів кафедри» (проф. Г.І.Лаврик, 1978 р.) [3].

«М. О. Гусєв провдить велику роботу у ВУЗах Української РСР» (доц. О. О. Сідоренко, 1978 р.) [3].

«На протязі багаторічної роботи М. О. Гусєва члени кафедри завжди відчували його допомогу, як прекрасного педагога, методиста та науковця» (канд. арх. В.В.Колесніков, 1978 р.) [3].

«М. О. Гусєв крім своєї великої педагогічної діяльності, він весь час працював, як вчений - архітектор і відомий в інших містах, як спеціаліст в царині спортивних споруд та вищих навчальних закладів» (доц. П. І. Приходько, 1978 р.) [3].

«М. О. Гусєв багато приділяв уваги передачі свого педагогічного досвіду молдим спеціалістам нашої кафедри. Він прекрасний вихователь і методист» (ст. викл. Є. Н. Бавикін, Виписка з протоколу №9 засід. Кафедри від 12.04.1982 р.) [3].

Наукова та видавнича діяльність проф. М. О. Гусєва спрямована на підвищення якості підготовки архітекторів та удосконалення методики викладання, наукової організації навчального процесу. Зодчий-науковець приділяє велику увагу роботі з педагогами (архітекторами-викладачами). Йому належить більше 25 наукових праць. Він автор розділу «Перспектива» навчального посібника; відповідальний редактор фундаментального навчального посібника «Історія архітектури»; автор розділу СНиП «Высшие учебные заведения» та ін.

Як науковий керівник, проф. М. О. Гусєв підготував 10-тьох кандидатів архітектури (серед них і В.З.Ткаленко – зав. кафедри АПЦБС з 1986 по 2013 р.р.).[5]

Професор М.О.Гусєв веде велику громадську роботу, обіймаючи посаду члена Президії Науково-Технічної ради з архітектурної і будівельної освіти Мінвузу СРСР, члена Містобудівної Ради при Київському Міськвиконкомі, члена Ради при Залізничному райвиконкомі, комісії по комплексному благоустрою інституту та у ряді інших рад і комісій.

Загалом М.О.Гусєв залишив по собі вагому творчу, теретично-дослідницьку і науково-методичну спадщину, цінний педагогічний досвід, який повинен бути уважно вивчений, проаналізований та належно використаний у сучасній творчій та педагогічній практиці.

Творчо-педагогічна діяльність українських архітекторів, фундаторів Київської архітектурної школи КНУБА, (в т. ч. М. О. Гусєва) ще не стала

предметом системного дослідження та узагальнення кращого педагогічного досвіду з метою подальшого удосконалення теоретичних засад і методичних принципів сучасної Київської архітектурної школи КНУБА.

За видатні досягнення в розвитку вищої та середньої спеціальної освіти і успіхи в розвитку наукових досліджень заслужений архітектор УРСР, проф. М. О. Гусев нагороджений орденом «Знак Пошани», і має 6 державних нагород.

Висновки: висвітлено життєвий та творчий шлях видатного укаїнського архітектора, кандидата архітектури, професора, заслуженого архітектора УРСР, фундатора київської архітектурної школи кафедри АПЦБС при КНУБА М. О. Гусева та визначено його основні педагогічні та творчі здобутки.

#### Література

1. «Архітектура і будівництво» - 2006. -27 травня.
2. Киевский ордена Трудового Красного Знамени инженерно-строительный институт: Исторический очерк / КИСИ; С. З. Заремба, В. А. Молостов, В. Ф. Панибудьласка; Редкол. А. М. Тугай и др.-К.: Будівельник, 1991. - 104 с.
3. Архітектурний вісник КНУБА, Архітектурно-будівельна концепція розвитку київського національного університету будівництва і архітектури, Доктор архітектури, професор О. С. Слепцов, с. 321-378.
4. Архів КНУБА, Особова справа № 655 за 1939 р.
5. Архів КНУБА, Особова справа № 24 за 1987 р.
6. Архів КНУБА, Особова справа № 66 за 1946 р.

#### Аннотация

Освещен жизненный и творческий путь выдающегося профессора архитектуры, одного из основоположников Киевской архитектурной школы кафедры АПГЗС КНУСА и определены его педагогические и творческие достижения. Ключевые слова: профессор архитектуры, Н. А. Гусев, кафедра АПЦБС при КНУСА, творчество, научная и педагогическая деятельность, Киевская архитектурная школа, педагогические и творческие достижения, творческая деятельность.

#### Annotation

Illuminated the life and career of the outstanding professor of architecture, one of the founders of the Kiev school of architecture of the Department APCBC at KNUCA and determined his pedagogical and creative achievements.

Keywords: professor of architecture, N.O.Gusev, Department APCBC at KNUCA, creativity, research and teaching activities, Kiev school of architecture, pedagogical and creative achievements, creative activity.